

Türkçede ve Rusçada Özel Adlara Dayalı Renk Adlandırmaları Naming Colors Based on Special Names in Turkish and Russian

Ayşe AFACAN SÜĞÜMLÜ¹

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Doi: 10.48146/odusobiad.801583

Öz

Bir dilin dil içi dünya görüşüne ve adlandırmalarda başvurmuş olduğu yöntemlere ve tercihlere, renk kavramlarının oluşturulma şekilleri incelenerek ulaşılabilir. Özel adlar ile ana ve ara renk adlarının birleştirilmesi ile oluşturulmuş adlandırmalar ülkelerinin özelliklerini yansıtır ve o dilin üreticiliğini ve diğer dillerden etkilenme derecesini de göstermiş olur. Kaynak dilde üretilen bu tür adlandırmaların bazen diğer dillere de geçtiği görülür. Örneğin; Türkçede kullanılan Edirne kırmızısı adlandırması Rusçada da Adrianapolski şeklinde kullanılmaktadır. Bu çalışmada Rusça ve Türkçede bulunan özel adlandırmalara dayalı renk adlandırmaları karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Çalışmanın Rusça bölümü V. K. Harçenko'nun 2014 yılında yayımlanmış 6000 renk adının bulunduğu Rusçada Renk Adlarının Büyük Sözlüğü'nde (Bolşoy Slovar Tsvetooboznaçeniy v Russkom Yazıke) bulunan özel adlara dayalı renk adları taranarak oluşturulmuştur. Burada tespit edilen özel adlara dayalı renk adlandırmaları Türkiye'de Hatice Eminoglu'na (2014) ait akademik anlamda hazırlanmış ilk renkler sözlüğü olan Türkçede Renkler Sözlüğü'ndeki özel adlara dayalı renk adlandırmaları ile karşılaştırılarak tasvirî bir yöntemle ele alınarak değerlendirilecektir.

Anahtar Sözcükler: Ad bilim, anlam bilim, renkler sözlüğü, özel ad, kavramlaştırma

Abstract

We can reach a language's in-linguistic worldview and the methods and preferences it uses in naming by examining the ways in which color concepts are formed. Names created by combining special names and primary and intermediate color names reflect the characteristics of their countries and show the language of production and the degree of influence of other languages. It is seen that such nouns produced in the source language sometimes pass to other languages. For example; the name Edirne red used in Turkish is also used in Russian as Adrianapolski. In this study, color names based on special names in Russian and Turkish will be examined comparatively. The Russian part of the study was created by scanning color names based on special names found in the Great Dictionary of Color Names (Bolshoi Slovar Tsvetooboznaçeniy v Russkom Yazıke) in Russian, which contains 6000 color names of V. K. Harchenko published in 2014. Colors based on custom name detected here designations in Turkey Hatice Eminoglu the (2014) of prepared academically first color dictionary of the Turkish language in comparison with based on the color designations special name in the Color Glossary will be assessed according dealt with descriptive method.

Keywords: Onomastics, semantics, color dictionary, special name, conceptualization

Extended Abstract

Color names used in a language; It facilitates the understanding of different subjects related to the language such as the characteristics of the language, the cultural structure of its users, the geographical features of the language. As a result of such studies, it is seen that the word produced in the source language is transferred to other languages. Transitions from language to language can be based on a common culture as well as geographic proximity. Thus, the relationships between languages are scientifically revealed. Examination of the richness of color names, the methods of formation of the language and the cultures it is close to also show the subtleties of that language. Color naming based on special names, which is the subject of the study, is one of the important ways of naming colors.

In this study, color naming based on special naming in Russian and Turkish will be analyzed comparatively. The Russian part of the study was created by scanning the color names based on the special names found in V. K. Harchenko's Great Dictionary of Color Names in Russian (Bolshoi Slovar Tsvetooboznaçenyi v Russkom Yazıke), which has six thousand color names published in 2014. Colors based on special names detected here designations in Turkey, Hatice Eminoğlu (2014) of prepared academically first color dictionary of the Turkish language in comparison with based on the color designations special name the Color Glossary will be assessed according dealt with descriptive method.

By comparing the special name and color names of two important languages on such an important issue, we are discussing the relationships in different cultures while recognizing our language and culture. The comparison in the study has been evaluated under four titles. These four titles are "Naming Based on Place Names (continent, country, state, region, city, county, town, town, district, etc.)", "Special Color Naming Based on Individual Names", "Special Color Designations Based on Geographical Elements (ocean, sea, river, lake, bay, desert, volcano etc.) and "Other Color Designations Created with Special Names in Russian and Turkish". While the color names in these titles, which are formed according to the themes, are given comparatively with the names in both languages, the meanings of the Russian color names will be given separately. Among the color names created with the special name scanned in these four titles, which color tones are more will be evaluated comparatively. Color names created with special names that have been brought to the language for reasons such as intercultural interaction, trade, war, economy, geographical factors, are listed by scanning all words in the two dictionaries. As a result of the study, it is seen that the most commonly used color names based on special names in Russian are formed with personal names, while it is concluded that there are more names based on place names (continent, country, state, region, city, county, town, town, district, etc.) in Turkish. While it is seen that blue color is used more in Turkish culture, it can be said that yellow color is more prominent in Russian.

Giriş

Dilin temel sözcük yapısını oluşturan renk adları, Türkçede önemli bir yer tutmaktadır. Renk, ışığın kendi öz yapısına ve nesnelere üzerindeki yayılımına bağlı olarak göz üzerinde yaptığı etkidir (Sözen & Tanyeli, 1986, s. 200). Dünyayı ve gözü aydınlatan ışık kaynaklarının, çevremizdeki cisimlerden yansıyan, görülebilen ışığın dalga boylarındaki değişimi de rengin bir başka tanımıdır. İnsanların renkleri algılaması; ışığa, ışığın cisimler tarafından yansıtılmasına ve öznenin göz yardımıyla beyne iletilmesi ile gerçekleşir. Göz tarafından algılanan ışık, retinada sinirsel sinyallere dönüştürülüp buradan optik sinir aracılığıyla beyne iletilir. Göz, üç temel birleştirici renk olan, kırmızı, yeşil ve maviye tepki verir ve beyin, diğer renkleri bu üç rengin farklı kombinasyonları olarak algılar. Renklerin algılanışı dış koşullara bağlı olarak değişir. Aynı renk güneş ışığında ve mum ışığında farklı algılanacaktır fakat insanın görme duyusu ışığın kaynağına uyum sağlayarak, bizim her iki koşuldakinin de aynı renk olduğunu algılamamızı sağlar. Tat alma, duyma, dokunma ve diğer duyularımızda olduğu gibi renklerin algılanışı da kişiden kişiye değişir. Bir rengi sıcak, soğuk, ağır, hafif, yumuşak, kuvvetli, heyecan verici, rahatlatıcı, parlak veya sakin olarak algılayabiliriz; ancak bu tanımlama kişinin kültür, dil, cinsiyet, yaş, ortam veya deneyimlerinden kaynaklanır. Türkçe renk adları bakımından çok zengin bir dildir. Diğer dillerde olduğu gibi Türkçede de renklerin her tonu için başka bir ad bulunmaktadır. Ana ve ara renkler çevresinde olanlar tonları bakımından farklılık gösterdiğinde yeni adlandırmalar yapılmaktadır. Ad vermede tek veya belli bir kural yoktur. Dinlere, dillere, yörelere; târihî ve ekonomik şartlara, zevk veya duyuşlara göre bazı tespitlerde bulunmak mümkündür (Karakulak, 2015, s. 5-6).

Nesnelerdeki rengin doğası, niteliği, objektif mevcudiyetinin bulunup bulunmadığı, insanoğlunun renk tecrübesi, bu tecrübenin boyutları, gerçekliği, evrenselliği ve çeşitliliği araştırılmış, bunun yanında rengi algılayan kişinin yanılıp yanılmadığı, algılayan kişide renklerin nasıl duygular bıraktığı üzerinde durulmuştur (Topaloğlu, 2007, s. 572). Renkler eski zamanlardan beri insanlığın dikkatini çekmiştir. Varlıkları isimlendirirken ilk renkler akla gelir. Dünyanın vazgeçilmez ögesi olan renkler hem sembolik hem alegorik anlamları bünyesinde barındırır. Her medeniyet kendi kültür değerleri doğrultusunda renklere ait simgesel ve alegorik anlamlar yüklemiştir. Bu anlamlara günlük yaşamlarında yer vermişlerdir. Arkeolojik kazılarda ele geçen buluntulara renklerine göre anlamlar yüklenerek önemli tarihi bilgilere erişilmiştir. Aynı zamanda renkler sayesinde rengin olduğu dönemin tüm sosyal ve kültürel koşullarıyla ilgili verilere ulaşılabilir. Renkler bu açıdan üstlendiği önemli rolü büyük bir başarıyla yerine getirmiştir (Ölmez, 2010, s. 23).

Zaman ilerledikçe insanların ihtiyaçları değişir. Bu ihtiyaçlara yönelik olarak da yeni icatlar yapılır; bu da dillerin söz varlıklarına yeni kavramların girmesine neden olur. Bazı adlandırmalarda bitki, hayvan, araç-gereç, insan vb. gibi temel söz varlığı içinde yer alan somutlaştırma unsurlarına yer verilmiştir. Renklerin adlandırılmasında benzetme ve esinlenme de rol oynar. Türkçede soyut tonların farklı isimlendirmeler sayesinde somutlaşması da sağlanır. Gerçekliğine gönderme yapılarak somutlukları daha belirginleşmiş birçok renk adı vardır. Somutlaştırma işleminde hayvan, bitki, maden adlarının ve günlük yaşamda sıkça kullanılan çeşitli unsurların ağırlıklı olarak yer aldığı görülmektedir. Somutlaştırmada kullanılan unsurlarda büyük ustalık ve yalınlık hakimdir. Gelecekte hangi renklerin gündemde kalacağı, hangi renklerin unutulacağı konusu belirsizdir. Bazıları unutulurken bazılarının yerine yeni kullanılan renk adları girecektir.

Renkler, kelime türlerinden sıfat türündendir ancak tek başına kullanıldıklarında ad görevini üstlenirler. Ana renklerin yanında ara renkler de vardır. Renk adlarının bir kısmı köken olarak Türkçe olmasına karşın bir kısmı da alıntı kelime veya kelime öbekleriyle kurulmuştur (Yılmaz & Karakulak, 2014, s. 3).

1. Yer Adlarına (Kıta, Ülke, Eyalet, Bölge, Şehir, İlçe, Belde, Kasaba, Semt vb.) Dayalı Özel Renk Adlandırmaları

Yer adlarına dayalı olarak kıta, ülke, eyalet ve bölge adlarından oluşmuş özel adlara dayalı adlandırmalarda Türkiye Türkçesi'ndeki ülke çeşitliliği Rusçada görülmemektedir. Bu yüzden çalışmamızın bu bölümüne "şehir, ilçe, belde, kasaba, semt vb." adlarını da dâhil ettik. Türkiye Türkçesinde Cezayir,

Colorado, Çin, İran, İspanya, İsveç, İtalya, Kaliforniya, Kıbrıs, Mısır, Patagonya, Peru gibi farklı ülkelere dair renk adları ile karşılaşırken Rus dilinde fazla örnekle karşılaşılmaz. Şehir, ilçe, belde, kasaba, semt adlarına bakılırsa yine bu konuda Türkiye Türkçesinin çok zengin olduğu görülür. Rusça yer adlarında Türkiye Türkçesindeki gibi tam çeviri yoluyla yerleşen ve iki kelimeyle adlandırılan yer adlarına Rusçada rastlanmaz. Türkiye Türkçesinde “Ankara armudu yeşili, Antep karası, Bursa yeşili, Edirne kırmızısı, İstanbul beji/mavisi/pembesi/yeşili” gibi illerle yapılan adlandırmaların yanında “Dalyan mavisi, Demre Mavisi, İznik mavisi, Tarsus Beyazı” gibi ilçe adları da kullanılmaktadır. Bu bölümde Türkçede 27 tane mavi tonu ile en fazla kullanılan renk mavidir. Buna karşın Rusçada yer adları ile oluşturulmuş renk tonlarından dört kırmızı, dört mavi, dört sarı rengin en çok kullanılan renkler olduğu görülür.

Türkçede	Anadolu Mavisi, Akdeniz Mavisi, Ankara Armudu Yeşili, Antep Karası, Babil Sarısı, Barcelona Kırmızısı, Bedahşânî/Bedahş/Bedahşî Laciverti, Berlin Mavisi, Biscay mavisi, Bremen Mavisi, Bremen Yeşili, Boğaziçi Mavisi, Bohemya Yeşili, Bordo (Bordeaux), Burgonya Rengi, Bursa Yeşili, Cezayir Menekşesi, Colorado Kırmızı, Çin Beyazı, Çin Kırmızısı, Çin Mavisi, Çin Yeşili, Dalyan Mavisi, Demre Mavisi, Edirne Kırmızısı, Ege Mavisi, Germanya Sarısı, Granada Siyah, Havana, Havana Kahverengisi, Hint Sarısı, Hint Grisi, Hint Kırmızısı, Hitit Yeşili, Holivod Kırmızısı, İndianapolis Kırmızısı, İran Gül Rengi, İran Kırmızısı, İran Pembesi, İran Yeşili, İspanya, İspanya Beyazı, İstanbul Beji, İstanbul Mavisi, İstanbul Pembesi, İstanbul Yeşili, İsveç Mavisi, İtalya Kırmızısı, İznik Mavisi, Kaliforniya Rengi, Karolina Mavisi, Kekova Mavisi, Kıbrıs Yeşili, Kongo Kırmızısı, Korsika Yeşili, Kumkapılı Moru/Kumkapulu Moru, Kumkapu Alı, Kütahya Yeşili, Metalik Patagonya Yeşili, Magenta, Magenta Kırmızısı, Melbourne Kırmızısı, Metalik Havana Kahverengisi/Havana Kahverengisi, Metalik Monaco Mavisi/Monaco Mavisi, Metalik Montego Mavisi, Mısır Mavisi, Monte Carlo Mavisi, Montego Mavisi, Napoli Sarısı, New Orleans Mavi(si), Nil Mavisi, Patagonya Yeşili, Paris Dakar Kırmızısı, Paris Mavi(si), Paris Sarısı, Paris Yeşili, Pasifik Mavi, Peru Kahverengi, Prusya Kırmızısı, Prusya Mâîsi/Prusya Mavisi, Roma Yeşili, Sâc-ı Kıbrıs/Zâc-ı Kıbrıs, Saksonya Mâîsi/Saksonya Mavisi/Saksunya Mavisi, Schweinfurt, Sevr Mavisi, Sheele Yeşili, Şantuk Mavi, Tarsus Beyazı, Toledo Mavisi, Venedik Kırmızısı, Venedik Pembesi, Venedik Sarısı, Verona Yeşili, Verones(e) Yeşili, Veronez Yeşili, Volga Mavi, Yanık Roma Toprağı
Rusçada	Adrianapolski, Atlantika, Afinno-bely, Bordoskoe, Bristolskiy, Britanskiy, Falerinskiy, Gavana, Gaiti, Murano, Nankoviy, Navarinskiy, Neopolitanskiy, Parijiskiy, Solferino, Şamberten

Görsel 1: Yer adlarına (kita, ülke, eyalet, bölge, şehir, ilçe, belde, kasaba, semt vb.) dayalı özel renk adlandırmalarının Türkçe ve Rusça tablosu.

1.1. Rusçada Yer Adlarına (Kıta, Ülke, Eyalet, Bölge, Deniz, Şehir, İlçe, Belde, Kasaba, Semt vb.) Dayalı Özel Renk Adları ve Anlamları:

Adrianapolski “Yoğun kırmızı renkli boya ismidir”. Rusçaya bu renk türü Türkiye’deki Edirne şehrinde bulunan boyanın renginden geçmiştir. Türkçede bu renk ‘Edirne kırmızısı’ gibi adını Edirne şehrinde alır. Avrupa’da ilk başlarda Türk kırmızısı olarak bilinen Edirne kırmızısı da çok zahmetli bir boyama sürecini içeren ve uğrunda çok emek ve para harcandığı, sırrını çözene ödülleri verildiği tarihsel bir renk olarak dikkat çeker. Uluslararası literatürde Fransızca ismiyle ‘Rolged Andrinople’ olarak anılmaktadır.’ Bu açıklamanın da ışığında başka dillere de geçen Edirne kırmızısı; Rusça adıyla Adrianapolski rengi Türkçeden Rusçaya kazandırılmıştır.

Atlantika ‘Atlantik rengi, yeşilimsi mavi, deniz suyu rengidir.’ Rusça yer adlarından özel ada dayalı bu renk adı da Atlas Okyanusu’ndan rengini almıştır.

Afinno-bely ‘Atina şehrindeki beyaz mermerleri andıran renk tonudur.’

Bordoskoe ‘Bu renk, Fransa’nın Bordos şehrinde üretilen şarabın rengidir. Bu mora çalan kırmızı renkli şarabın üretildiği yerin adını almıştır.

Bristolskiy 'Bristol rengi. Yoğun mavi renktir. İsmi İngiltere'deki Bristol şehrinde almıştır. İngilizcede bris 'köprü' stol 'buluşma yeri' kelimelerinden oluşan bir kavramdır.'

Britanskiy 'Britan rengi, gümüş rengine karışan siyah rengidir.'

Falerinskiy 'Eski Roma'da Falernum vilayetinde özel ve en güzel üzüm çeşidinden üretilen altın gibi sarı renkte olan şarap adına verilen renk tonudur.

Gavana 'Gavana isimli yer adına verilen renk tonudur. Gri ve kahverenginden oluşan bir renk türüdür.'

Gaiti 'Gaiti isimli yerin renk tonudur. Pembe ya da yoğun mavi bir renktir.'

Murano 'Murano rengi. İtalya'da Murano adasında üretilen çeşitli renkleri bulunan özel nitelikli cam adıdır.'

Nankoviy 'Çin'deki Nankin şehir isminden oluşan bir renk adıdır. Genellikle koyu sarı renk tonudur. 'Navarinskiy 'Bu renk adı, 20 Ekim 1827'deki bugün Yunanistan topraklarında kalan Navarin adlı liman şehrinde Ruslarla Osmanlı Devleti arasında gerçekleşen Navarin olayından sonra meydana gelmiştir.' Ruslar bu olaydan sonra koyu gri renkli bir kumaşa bu adı vermiştir. Duman grisi rengidir.

Neopolitanskiy 'İtalya'daki Neopol şehrinin adından oluşan bir renk tonudur. İtalya'daki Neopol şehri yakınlarında Vezevi volkanı civarında bulunan boya ismine verilen addır.' İtalya ve bütün Avrupa tarafından tanınmıştır. Ancak İtalya'daki ustalar onun içeriğinde ne olduğunu ve nasıl hazırladığını sır olarak saklamışlardır. Bu renk açık sarıdan biraz turuncuya çalan bir renk tonudur. Bu rengi 17. yüzyılda Güney Avrupa ressamı eserlerinde kullanmaya başlamıştır. Ondan önce hava-i fişek üretiminde kullanılan açık sarı ve limon tonlarındaydı.

Parijiskiy 'Paris mavisi, yani açık mavi renktir.' Rusçada 'Paris tabloları' adlı bir Fransız yazarının eserinden sonra kullanılmaya başlayan bir renktir. Bazı yerlerde Paris çamurunun rengi olarak da geçmektedir. Kirli kahverengi tonudur.

Solferino 'Kırmızı renginin yoğun kırmızı tonudur, leylaki rengine kaçan yoğun pembe renk tonudur. 24 Haziran 1859 tarihinde Fransa, Avustralya ve İtalya savaşında Solferino adlı yerde gerçekleşen çatışmadan sonra bu renk Solferino adını alır.'

Şamberten 'Fransa'daki Burgundiya ilçesinde Şamberten kırmızı şarabı üretilir. Şamberten rengi kendi adını orada üretilen şaraba borçludur.'

2. Kişi Adlarına Dayalı Özel Renk Adlandırmaları:

Kişi adları, kadim renk adlarının yanında daha yeni renk adlarının da tercih edildiği dinamik bir alan olarak gözlemlenmiştir (Bayraktar, 2013, 97).

Türkiye Türkçesi'nde kişi adlarından alınan özel renk adlandırmalarının önemli bir kısmı tanınmış heykeltıraş, ressam (Alexander Calder, İbrahim Çallı, Vasiliy Wassilyevich Kandinskiy, Fikret Muallâ, Yves Klein, Vincent van Gogh, Van Dyck), din adamı (Piskopos Bismark, Mehmed Ebussuud Efendi), siyaset adamı (Bülent Ecevit), asker (General Garibaldi) vb.lerine dayalı üretilmişti (Küçük, 2015, 7).

Rusçada kişi adlarından alınan özel renk adlandırmaları incelenecek olursa 10 tane ressam, bir şair (Bayron) adından, dört kadın isminden (Adelayida, Anyutin svet, İzabella, Markiza), bir mizah kahramanı (Arlekin), bir Katolik rahip adı (Kaputsin), bir yönetici (Boroda Abdelkadera) ile Fransız yazar D'urfe'nin yeşil giysili (Seladon) karakterinden özel renk adları oluşmuştur. Ressamlardan etkilenecek oluşturulmuş renklerden üçü Tiziyana ismindeki ünlü ressamın kullandığı renk adları ile oluşturulmuş (Titsiyanovskiy, Titsiyanoviy, Titsianovskiy), iki tanesi de Van Gogh'un kullandığı renklerden esinlenilerek adlandırılmıştır. Rusça Sözlük'te taranan toplam 40 özel addan oluşmuş renk adlarından 16 tanesi kişi adlarından etkilenecek üretilmiştir.

Türkçede; kişi adları ile oluşturulan 27 renk adından yedi renk tonu ile mavi, en çok kullanılan renktir. Rusçada bu bölümdeki renk tonlarında çok çeşitli renkler görülmekle birlikte sarı rengin fazla olduğu (yedi renk ile) dikkat çeker.

Türkçede	Alice Mavisi, Alis Mavisi, Bismark (Rengi) (Piskopos Bismark), Bismark Kahverengisi, Bismark Renginin Açığı, Bismark Renkli, Calder Kırmızısı (Alexander Calder), Ebûssuûd Beyazı (Mehmed Ebussuud Efendi), Ebûssuûd Sarısı, Ecevit Mavisi (Bülent Ecevit), Eflatun, Eflâtun, Eflâtûn (Yunan Filozofu Platon), Garibaldi Kırmızısı (General Guiseppa Garibaldi), İbrahim Bey Alı (İbrahim Çallı), Kandinski Kırmızısı (Vasiliy Wassilyevich Kandinskiy), Muallâ Turuncusu (Fikret Muallâ), Nasuh Beyazı, Rinmann Yeşili (Sven Rinmann), Sheele yeşili (Carl Wilhelm Scheele), Schweinfurt Yeşili (Georg August Schweinfurth), Titien Kırmızısı (Tiziano Vecellio), Uluslararası Klein Mavisi (Yves Klein), Van Gogh Sarısı (Vincent Van Gogh), Vandik Esmeri (Van Dyk), Van Dyck Kahverengisi, XV. Louis Yeşili (Fransa Kralı XV. Louis)
Rusçada	Adelayida, Anyutin svet, Arlekinovoe, Bayron, Bottičelliyeveskiy, Boroda Abdelkadera, Bryullovskiy, Gogenovskiy, İzabella, Kaputsinoviy, Marin, Markiza, Rembrantovskiy, Saryanovskiy, Seladon, Titsiyanovskiy, Titsiyanoviy, Titsianovskiy, Vangog, Vangogvskiy

Görsel 2: Kişi adlarına dayalı özel renk adlandırmalarının Türkçe ve Rusça tablosu.

2.1. Rusçadaki Kişi Adlarına Dayalı Özel Renk Adları ve Anlamları:

Adelayida 'Kırmızımsı lacivert ya da kırmızımsı leylaki renk tonudur. Eski Rusçadaki kız ismidir.'

Anyutin svet 'Rusçadaki kız isminden oluşan bir renk türü, açık kehribar rengini belirtmektedir.'

Arlekinovoe 'İtalyancada geleneksel mizah kahramanı Arlekin için verilen isimdir. Renk olarak bu kahraman, rengarenk yamalarla dikilmiş karışık renklerden oluşan özellikle sarı, yeşil, mavi ve kırmızı renklerin bulunduğu rengarenk kostümü olduğu için karışık renklere de bu isim verilmiştir.'

Bayron 'İngiliz şairi Bayron'a verilen renk adıdır. Sarımtırak rengi ile karışmış koyu kahverengidir.'

Boroda Abdelkadera 'Abdelkader sakalının rengi olarak bilinen bu renk siyah ve gri karışımı olan beyaz renk tonudur. Bu ad Abdulkader adlı Aljir devletinin yöneticisi adından kaynaklanmaktadır.'

Bottičelliyeveskiy 'Ünlü İtalyan Bottičelli adlı ressamın tablolarındaki sarışın bayanlar için verilen isimdir.'

Bryullovskiy 'Rus ressamcılarında olan K. Bryullov'un tablolarındaki parlak siyah saçlara verilen renk tonudur.'

Gogenovskiy 'Gogen ressamının tablolarındaki gibi dinamik yoğun bir renktir.'

İzabella 'Bir at donunun ismidir. Açık kahverenginde olan kuyruk ve yalısı gümüşümsü olan bir at donudur. İzabella adından adını alır.'

Kaputsinoviy 'Kahverenginin taze bir renk tonudur. İsmi Katolik rahibi Kaputsin adından alınmıştır.'

Marin 'Marina Fransızcadaki deniz anlamını taşımaktadır, açık deniz dalgasının adına verilen isimdir. Rusçada Marina kadın isminden adını alır.'

Markiza 'Pembe renklerinin tonları, nadir bir pembe rengidir. Marquise Pompadour kendisi çok nadir bir porselenin üretilmesinde aktif bir rol almıştır. Sayısız deneylerin sonucunda oluşan nadir bir pembe rengi onun adına verilmiştir, Rose Pompadour.'

Rembrantovskiy 'Rembrandt gölgesi, Ünlü Ressam Rembrandt'ın tablolarındaki yoğun gölge için kullanılan bir isimdir.'

Saryanovskiy 'M. Saryan adlı Ermeni ressamının tablolarını andıran koyu lacivert renk tonudur.'

Seladon 1. 'Seladon rengi Fransızcadaki celadon olarak gelmiş, griye çalan açık yeşil renk tonudur.' Bu renk, adını Çin seramiği sözcüğünden alır. Fransızca sözcük Celadon Fransız yazar D'urfe'nin Astree adlı romanın (1610) 'yeşil giysili karakter' özel adından türetilmiş bir renk tonudur. 2. Demir hidroksit, demir oksit ve potasyum silikat karışımından ibaret maddelerle kaplanmış porselenlerin pişirilmesinden sonra yüzeylerinde meydana gelen, grimsi mavi ile yeşil arasında türlü renkler alan maddedir. Dünyanın en pahalı yemek takımı olan takım; Topkapı Sarayı'nda, 1300 parça olarak

bulunur. 3. Çağlanın üstündeki renge benzer, buğulu ve soluk açık bir yeşil renktir.

Titsiyanovskiy 'İtalyan ressam Tiziyana'nın çok kullandığı renk tonudur.'

Titsiyanoviy 'İtalyadaki Venedik Resim Okulundaki Tiziyana isimli ünlü ressamın tablolarındaki parlak cilt tonuna verilen addır.'

Titsianovskiy 'Tiziana'nın kullandığı kırmızı renkli boya adıdır.'

Vangog 'Van Gogh adındaki ressamın kullandığı renklerden adını alır, sarı renktir.'

Vangogvskiy 'Ünlü ressam Van Gogh tablolarındaki renklere has bir renktir, limon sarısı rengidir.'

3. Coğrafi Unsurlara (Okyanus, Deniz, Irmak, Göl, Körfez, Çöl, Yanardağ vb.) Dayalı Özel Renk Adlandırmaları

Renk adlarının geçmişten günümüze yerleşim birimi, devlet adı, ırmak adı, göl ve dağ adlarında kullanıldığı görülmektedir. Örneğin kara kuzeyin (Karadeniz) ifadesidir. Devlet olmanın göstergelerinden biri sayılan bayraklarda kullanılan renklerin de gelişigüzel kullanılmadığı görülmektedir (Haşlakoğlu, 2007, s. 4). Bu bölümde Türkçede 21 renkten dokuz renk ile en çok kullanılan rengin mavinin tonları olduğu görülür. Buna karşın Rusçada bulunan iki tondan biri mavi biri beyazın tonudur, denebilir.

Türkçede	Akdeniz Mavisi, Alp Beyazı, Amazon Yeşili, Atlantik Mavi(si), Biscay Mavisi, Ege Mavi(si), Etna Siyahı, Kalahari Beji, Michigan Mavisi, Okyanus Lacivert, Okyanus Mavi(si), Okyanus Yeşil(i), Nil Mavisi, Nil Yeşil(i), Pasifik Mavi, Pompei Rengi, Pompe(y)i Kırmızısı, Stromboli Grisi, Ural Yeşili, Volga Mavi, Vezüv Grisi
Rusçada	Atlantika, Belogorye

Görsel 3: Coğrafi unsurlara (okyanus, deniz, ırmak, göl, körfez, çöl, yanardağ vb.) dayalı özel renk adlandırmalarının Türkçe ve Rusça tablosu.

3.1. Rusçada Coğrafi Unsurlara (Okyanus ve Dağ Adları) Dayalı Özel Renk Adları ve Anlamları

Atlantika 'Atlantik rengi, yeşilimsi mavi, deniz suyu rengidir.'

Belogorye 'Bu renk Rusyada Belogorye adındaki dağlardan adını alır. Bu dağlar kireçli olduğu için bembeyazdır.'

4. Rusça ve Türkçede Özel Adlarla Oluşturulan Diğer Renk Adlandırmaları

Yukarıda incelenen sınıflandırmalar dışında da özel adlarla oluşturulan renk adlandırmaları vardır. Bu yüzden geri kalan özel adlara dayalı renk adlarının tek başlık altında toplanması uygun görüldü. Genel bir inceleme yapıldığında bu konuda da Türkiye Türkçesine dair renk adlandırmalarının daha fazla olduğu görülür.

4.1 Türkiye Türkçesinde Özel Adlarla Oluşturulan Diğer Renk Adlandırmaları

Millet, Halk, Topluluk, Boy vb. Dayalı Adlandırmalar	Acem Mavisi, Arap, Çingene, Çingene Kırmızısı, Çingene Pembesi, Çingene Sarısı, Ermeni Kırmızısı, Fransız Gül Rengi, Habeş/Habeşi, Hind Kırmızısı/Hint Kırmızısı, Hind Sarısı/Hint Sarısı, Hint Grisi, Hint Mavisi, Hint Pempesi, İtalyan Grisi, Japongülü (Pembesi), Japon Pembesi, Keşmîrî (Koyu Esmer, Hindli Rengi), Leh Kırmızısı, Osmanlı Kırmızısı, Osmanlı Mavi(si), Osmanlı Pembesi, Osmanlı Sarısı, Pers Yeşili, Sudanlı Zenci Rengi, Turkuaz/Turkuvaz/Türkuaz/Türkuvaz / Türküvaz, Turkuaz Mavi(si)/Turkuvaz Mavi(si)/Türkuaz Mavisi, Turkuaz Yeşili/Turkuvaz Yeşil(i)/Türkuvaz Yeşili, Turkuvaz Rengi, Türkîfez Mavisi, Türk Bayrağı Rengi, Türk Çinisi Yeşili, Türk Kırmızısı, Türk Kızılı, Türk Mavisi, Türk Yeşili
---	---

Din, Mitoloji, Sanat, Spor vb. Dayalı Adlandırmalar	İslam Yeşili, Kâbe Yeşili, Olimpik Mavi, Poseidon Mavisi, Rönesans Mavisi, Rönesans Pembesi
Astronomiye Dayalı Adlandırmalar	Ay Işığı Sarısı, Ay Tozu Gri(si), Gök, Gök Mavisi, Gök Mavisi Rengi, Gök Rengi, Gök Renk, Göktaşı Rengi, Gök Yeşili, Gökyüzü Mavi(si), Gökyüzü Rengi, Güneş Kırmızı(si), Güneş Rengi, Güneş Sarısı, Güneş Yanığı (Rengi); Havai/Havaî/Havâî/Havayî/Havâyî; Havai Maî/Havayi Mavi, Havai Mavî, Havaî Mavi, Havai Renk, Hava Rengi, Hava Renkli, Mars, Mars Esmeri, Mars Menekşesi, Sema Mavisi, Semavî, Semavî Mavi, Yıldız Gri, Yıldız Mavi(si), Yıldız Rengi, Mars

Görsel 4: Türkiye Türkçesinde özel adlarla oluşturulan diğer renk adlandırmaları.

4.2 Rusçada Özel Adlarla Oluşturulan Diğer Renk Adlandırmaları

Harçenko'nun "Rusçada Renk Adlarının Büyük Sözlüğü"nde bulunan özel adlara dayalı renk adları tarandığında bu konuda iki tanımla daha karşılaşırız. Bir olay adı, bir marka adı ve asker kıyafetinden esinlenerek renk adları oluşturulmuştur.

4.2.1 Rusçada Özel Adlarla Oluşturulan Diğer Renk Adları

Marengo 'Gri özelliklere sahip siyah renktir. Bu renk adı 1800'lerde Morengo adlı bir çatışma sonrası oluşmuştur. Bilgilere göre önceden Napolyon'un pantolon rengine benzettiği için şu adı almıştır. Diğer bilgilere göre o şehirde üretilen koyu gri kumaş adından oluşmuştur.'

Verter 'Sarımsı lacivert takım elbise rengi, Verter takım elbisesinin rengidir.'

Yanıçarskiy 'Yeniçerilerin üstlüklerinin rengi, al kırmızı rengidir.'

Sonuç

İnsanları bir araya getiren, benzeştiren, aynılaştıran, onları ulus haline dönüştüren değerler vardır. Renkler de bunlardan biridir. Renklerin değişik anlamlar ifade etmesi, ulusların mitoloji ve uygarlıkları ile ilgilidir (Rayman, 2002, s. 5). Renklerin anlamları, kültür ve medeniyet mihverinde genel bir ifade oluştursa dahi bu anlamlar, insandan insana az veya çok değişmektedir. Coğrafya, iklim şartları, ekonomik şartlar, düşünce, inanç ve ırk gibi kültürel öğeler, renk adlandırmalarında ortak bir yargıya varılmasına katkı sağlamaktadır (Küçük 2010b: 420).

Türkçede doğadan somutlaştırma yoluyla yapılmış renk adları; yiyecek, içecek, bitki, hayvan, maden, nesne, madde, organ, hastalık adları vb. (Küçük, 2010a, s. 157) ile üretilirken özel adlara bağlı oluşturulan renk adları da önemli bir yere sahiptir. Böylesine önemli bir konuda iki önemli dilin özel adlarla renk adlandırmaları karşılaştırılarak dilimizi ve kültürümüzü tanıırken farklı kültürlerdeki ilişkiler de ele alınmış olur.

Çalışmadaki karşılaştırma dört başlık altında değerlendirilmiştir. Bu dört başlık "Yer Adlarına (kita, ülke, eyalet, bölge, şehir, ilçe, belde, kasaba, semt vb.) Dayalı Özel Renk Adlandırmaları", "Kişi Adlarına Dayalı Özel Renk Adlandırmaları", "Coğrafî Unsurlara (Okyanus, Deniz, Irmak, Göl, Körfez, Çöl, Yanardağ vb.) Dayalı Özel Renk Adlandırmaları" ve "Rusça ve Türkçede Özel Adlarla Oluşturulan Diğer Renk Adlandırmaları" şeklindedir. Çalışma ile Rusçada en çok kullanılan özel ada dayalı renk adlarının kişi adları ile oluştuğu görülürken Türkçede ise yer adlarına (kita, ülke, eyalet, bölge, şehir, ilçe, belde, kasaba, semt vb.) dayalı adlandırmaların daha fazla olduğu sonucuna varılır.

Türkçede Özel ada dayalı renk adlandırmalarında en fazla kullanılan rengin 97 renk adıyla "Yer Adlarına (kita, ülke, eyalet, bölge, şehir, ilçe, belde, kasaba, semt vb.) Dayalı Adlandırmalar" olduğu görülür. Buna karşın Rusçada 16 kelime yer adlarından esinlenerek oluşturulmuştur. "Yer Adlarına Dayalı Adlandırmalar" incelendiğinde Fransa'daki Bordoskoe, Parijiskiy, Şambertan; İtalya'da Murano, Neopolitanskiy, Solferino; Yunanistan'da Afinno-bely, Navarinskiy; Çin'de; Nankoviy; Kuzey Amerika'da Gaiti; Küba'da Gavana; Eski Roma'da Falerinskiy; İngiltere'de Bristolskiy, Britanskiy ve

okyanus olarak da Atlas Okyanusu'nda; Atlantika rengi Rusçada özel adlardaki yer adlarından etkilenerek oluşturulmuştur. Özellikle Fransa ve İtalya ile ilgili yer adlarının daha fazla olduğu görülür. Bunun nedeni de kültürler arası etkileşime, ticarete ve savaşlara bağlanabilir. Türkçede 27 renk ile en fazla kullanılan renk tonu mavi iken; Rusçadaki yer adları ile oluşturulmuş renk tonlarından dört kırmızı, dört mavi, dört sarı rengin en çok kullanılan renkler olduğu görülür.

Türkçede kişilere ait 26 renk adı bulunurken Rusçada bu sayı 20 ile Harçenko'nun sözlüğünde en fazla özel adın yer aldığı bölümdür. Türkçede kişi adları ile oluşturulan 27 renk adından en çok kullanılan yedi renk tonunun mavi olduğu görülür. Rusçada bu bölümdeki renk tonlarında çok çeşitli renkler görülmekle birlikte sarı rengin fazla olduğu (yedi renk ile) dikkat çeker. Rusça kişilere ait renk adlarında kültürel ilişkilerin ve coğrafi yakınlığın etkisiyle Batı dünyasına yönelme görülür. 19 renk adından İtalyan dört ressamı ait altı renk ve bir mizah kahramanı ile ilgili renk, Hollandalı iki ressam ile ilgili dört renk, İngiliz şairle ilgili bir renk, Rus ressamı ait bir renk, iki Rus kız ismine ait renk, bir Fransız ressamı ait renk, Fransa Kralı gözdesi ile ilgili bir renk ve Fransız yazar karakteri ile ilgili bir renk, Ermeni ressamı ile ilgili bir renk ile Cezayirli yöneticiye ait bir renk oluşturulmuştur. Sonuç olarak Rusça kişi adlarına dair renk adlarında daha çok İtalyan kültüründen etkilenildiği çıkarılabilir.

Coğrafî Unsurlara (Okyanus, Deniz, Irmak, Göl, Körfez, Çöl, Yanardağ vb.) Dayalı Özel Renk Adlandırmaları” konusunda Türkçede 21 renk adı varken Rusçada ancak iki renk ile karşılaşılır. Bu bölümde Türkçede 21 renkten dokuz renk ile en çok kullanılan rengin mavinin tonları olduğu görülür. Buna karşın Rusçada bulunan iki tondan biri mavi biri beyazın tonudur.

Bunlar dışında incelenen Rusça sözlükte bulunmayıp Türkçede bulunan diğer özel adlarla oluşturulan renk adları da vardır. Bu renk adları; “Millet, Halk, Topluluk, Boy vb. Dayalı Adlandırmalar”, “Din, Mitoloji, Sanat, Spor vb. Dayalı Adlandırmalar”, “Din, Mitoloji, Sanat, Spor vb. Dayalı Adlandırmalar” ve “Astronomiye Dayalı Adlandırmalar” başlıkları altında incelenmiştir. Bu bölümde “Millet, Halk, Topluluk, Boy vb. Dayalı Adlandırmalar” başlığında 37 renk adıyla Türkçe özel renk adlandırmalarının sayıca çokluğu dikkati çeker. Bu renk adlarından 10 renk ile en çok kullanılan rengin kırmızı olduğu görülür. “Din, Mitoloji, Sanat, Spor vb. Dayalı Adlandırmalar”a ait altı renkten üçü Türkçede en çok kullanılan renk olarak mavinin tonudur. “Astronomiye Dayalı Adlandırmaları” başlığında Türkçe 30 renkten 16'sının mavinin tonu olduğu görülür.

Çalışma ile hangi renk tonunun hangi başlıkta daha fazla olduğu üzerinde karşılaştırmalı olarak durulmuştur. Türk kültüründe gök rengi olarak da bilinen mavi rengin daha çok kullanıldığı görülürken Rusçada sarı rengin daha ön planda olduğu söylenebilir. İncelenen bölümler açısından Rusça sözlük tarandığında genellikle üç renkle karşılaşılsa da Türkçede bu konuda çok fazla renk bulunmaktadır. Türkçe, renk adlandırmaları yönünden oldukça zengin, çeşitlilik sahibi ve yaratıcı bir dildir. Türkler benzetme ve yakıştırma yoluyla yeni renk adları türetirken doğadan hareket etmiş, somut anlatıma yönelmişlerdir (Aksan, 1995, s. 453). Türkçenin doğadaki nesnelere yola çıkarak benzetme ve somutlaştırma yoluna başvurması söz varlığının önemli bir kısmının doğa ve dış dünya ile ilişkili olmasına neden olmuştur. Türkçenin doğadan hareketle somutlaştırmaya dayalı bir anlatıma yönelmesinde Türklerin tarih boyunca doğayla iç içe yaşamalarının, tarım ve hayvancılıkla uğraşmalarının maddi kültürle ilgili olarak çevreye ilişkin bitki örtüsü, hayvanlar, yiyecekler vb. nesnelere de önemli bir payı bulunmaktadır (Aksan, 2011, s. 59).

Rusçadaki özel adlarla oluşturulan 40 renk tonundan beş tanesi iki kelimedenden oluşmaktadır. Bunlar Anyutin svet, Afinno-bely, Boroda Abdelkadera, Vangog ve Vangogvskiy renkleri birleşik isim şeklinde oluşmuştur. Türkçede ise neredeyse tamamı iki kelimedir. Rusçada Bely “beyaz” kelimesi bel köküne +o eklenerek zarf yapılmış, gorye “dağ” kelimesi ile tamamlanmıştır.

Kaynakça

Aksan, D., (1995). Her Yönüyle Dil. Ankara: TDK.

Aksan, D., (2011). Türkçenin Sözvarlığı. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Bayraktar, N., (2013). Türkçede Renk Adlarıyla Özel Ad Yapımı, Journal of Language and Linguistic Studies, 9(2), s. 95-114.

- Chartschenko, V., K., (2014). Das Grosse Wörterbuch Von Farbenbezeichnungen Im Russischen (Harçenko, Rusça Renk Adlandırmalarının Büyük Sözlüğü. Berlin).
- Eminoğlu, H., (2014). Türkçede Renkler Sözlüğü. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Haşlakoğlu, P., (2007). Rengin Ruhsal Etkisi ve Resimsel İfade. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karakulak, N., (2015). Renklerde Adlandırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Kırklareli.
- Küçük, S., (2010a). Türk Lehçeleri Sözcüklerinde Somutlaştırma Yoluyla Yapılmış Renk Adları. Gazi Türkiyat, 7, (s. 155-196).
- Küçük, S., (2010b). Türkiye Türkçesinde Renk Adları ve Özellikleri. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi Volume 3 / 10 Winter, (s. 420-427).
- Küçük, S., (2015). Türkçede ve İngilizcede Özel Adlara Dayalı Renk Adlandırmaları. X. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri, 28 Eylül-1 Ekim 2015 Saraybosna (s. 519-527). Ankara
- Ölmez, N. (2010). Tekstillere Renkler Üzerine Simgesel ve Alegorik Bir Değerlendirme. Türk Sanatları Araştırmaları Dergisi, 1(1).
- Rayman, H. (2002, Bahar/Spring). Nevruz ve Türk Kültüründe Renkler. Milli Folklor, 7(53), (s. 10-15).
- Sözen, M., Tanyeli, U., (1986). Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Topaloğlu, A. (2007). Renk. DİA, Cilt 34, s. 572. İstanbul: TDV.